

Predavanje i prezentaciju pripremio:
prof. dr Stevo Popović
stevop@ucg.ac.me

NASTAVNA JEDINICA: Politička uključenost u sport, fizičko obrazovanje i rekreaciju

DRUŠTVENI ODNOSI U SPORTU

Polazna pitanja

- **Mali broj debata izaziva više** strasti od one koja se tiče odnosa između politike i sporta.
- Debata se manje tiče određivanja **da li sport i politika treba da se miješaju** jer je to davno prihvaćeno, iako mali broj poriče, da postoji **intiman odnos** između ove dvije sfere socijalne aktivnosti.
- Umjesto toga, **savremena debata je fokusirana na prirodu odnosa između politike i sporta** i na pitanja kao što su kako, do koje mjere i zbog čega vlast treba da se uključi u sport.

Polazna pitanja

- Međutim, prije nego nastavimo da razmatramo debate o **ulozi vlasti i države u sportu**, važno je istaći da postoji druga dimenzija koja se fokuisra na politiku u sportu.
- Dok prvi fokus ističe ulogu vlasti i javne politike, **drugi je fokusiran na kontrolu i upotrebu resursa** unutar sportskih organizacija.
- Fokus na politiku u sportu tiče se **upotrebe moći unutar klubova, liga, upravljačkih tijela** sporta i interntacionalnih sportskih organa kao što su MOK i internacionalne federacije.

Polazna pitanja

- Ovo održava definiciju politike koja ignoriše razliku između javnih i privatnih sfera, dok tvrdi da je **politika prisutna svuda gdje postoji neslaganje i razlika u pristupu resursima** kao što su bogatstvo, znanje i vlast (videti Renwick-a i Swinburn-a 1987; Ponton-a i Gill-a, 1993; Houlihan-a 2000).

Polazna pitanja

- **Politika je prisutna u svakoj organizaciji koja donosi odluke** koje utiču na prilike ili životne mogućnosti pojedinca ili grupa i kao takva uključuje odluke donijete od strane nacionalnog upravnog tijela o potrebnosti igrača i odluke FIFA-e da dodijeli Svetski Kup npr. Njemačkoj a ne Južnoj Africi.
- Mnoge **volonterske i privatne sportske organizacije** su vrlo zavisne od države.

Polazna pitanja

- Sa ovim na umu **primarni fokus** ovog predavanja je na ulozi vlade i države u sportu, i javnoj politici.
- **Javna politika** se odnosi na izbore koji se tiču primjene resursa odobrenih od strane države.
- Međutim, **koncepti „javno“ i „politički“ vrlo su bliski i podudarni.**

Polazna pitanja

- Na primjer, sudovi u Velikoj Britaniji su namjerno odbili da intervenišu u raspravama nastalim oko nasilja na sportskom terenu.
- Generalno, sudovi su prepustili nacionalnim upravnim organima da odrede kaznu za nasilje jednog igrača nad drugim u sportovima kao što su fudbal i ragbi na primjer.

Polazna pitanja

- Da li je ozbiljan **napad jednog profesionalnog fudbalera na drugog** tokom utakmice kvalitativno drugačije (privatna stvar) od sličnog napada koji uključuje iste odrasle osobe na ulici (prihvaćena javna stvar) nije najjasnije.
- **Koncept „politike“ je slično nejasan.**

Polazna pitanja

- Hogwood i Gunn (1984) **identifikuju nekoliko različitih upotreba koncepta** uključujući politiku kao vladinu odluku, program, proizvod, ishod i proces.
- Pored toga, **politika se može definisati akcijom** (upotreba vidljivih resursa kao što je novac), **ali i nedjelovanjem** (odlukom da se ništa ne uradi).
- Konačno, **politika može biti samo aspiraciona sa malo realnih očekivanja ili namjera da će ta aspiracija biti realizovana.**

» Motivi za uključenost države u sport

- **Postoje brojna objašnjenja za interesovanje države za sport** od kojih je prvo upotreba sporta kao sredstva za ostvarenje socijalne kontrole u odnosu na radničku klasu i u odnosu na mlade urbane muškarce posebno.
- **Hargreaves (1986)** smatra, ne samo da „kulturalni elementi“ koji bi uključivali sport „čine apsolutno osnovnu komponentu mreža moći“ već i da je „sport značajno uključen u proces gdje je rast ekonomske i političke moći buržuja u 19. vijeku konačno prenijet u klasnu hegemoniju krajem istog vijeka“.

» Motivi za uključenost države u sport

- Imperativi kapitalističke proizvodnje potrebni za disciplinovanje nove urbane radničke klase dijelom kroz eliminaciju onoga što se smatra anarhičnom ruralnom pastinom i sportovima i **uvođenjem sportova koji bi bili dopuna i koji bi podstakli stavove i ponašanja potrebna sistemu fabrika.**
- Crkva i školski sistem, i privatni i državni, su, za Haregreaves-a, **centralni agensi socijalne kontrole.**

» Motivi za uključenost države u sport

- Skorije, sredinom i krajem 20. vijeka **prisustvo motiva socijalne kontrole** i dalje je bilo očigledno na primjer u stavu izraženom u uticajnom Wolfenden izveštaju (1960) da „ako bi više mladih ljudi imalo priliku da učestvuju u igrama onda bi manji broj njih razvio kriminalne navike“.
- 80ih godina 20. vijeka, **sport je posmatran kao potencijalno efektivan način za rješavanje urbanih nemira**.

» Motivi za uključenost države u sport

- Skoro 90 godina kasnije, politički akcioni tim je postavio sljedeći izveštaj jedinici socijalnog isključenja tadašnje britanske vlade, **potvrđujući kontinuiranu upotrebu sporta kao agensa za socijalnu obnovu i socijalno uključenje za „one koji se osjećaju isključenim, kao što su nezadovoljni mladi ljudi i ljudi iz etničkih manjina“**.
- **Sukcesivne vlasti su tretirale sport kao konvencionalni politički odgovor na urbane nemire.**

Motivi za uključenost države u sport

- **Sport gradi karakter**, elemente političke difuzije odnosno politike pozajmljene od drugih zemalja; elemente političke brzine, gdje su sportski projekti imali dobar publicitet i relativno se brzo i lako sprovode, i takođe elemente politike naučene iz primjera uspješnih sportskih socijalnih inženjerskih projekata.
- Među raznim motivima koje vlada ima za investiranje u sport nesumnjivo je tačna tvrdnja da je regularni **motiv manipulacija stavovima i vrijednostima često pod izgovorom moralnog unapređenja.**

» Motivi za uključenost države u sport

- U proteklim godinama **sve veći broj vlada u sportu vidi vrijedan alat za stimulisanje urbane regeneracije.**
- Neuspješni pokušaji da se regenerišu oblasti recesije kroz podsticanje novih proizvodnih poduhvata 1970ih doveli su toga da se **veća pažnja pokloni kreiranju radnih mjesta u uslužnom sektoru** i 1990ih je istaknut potencijal sporta i sportskog turizma da stimuliše obnovu centralnih oblasti i kreiranje radnih mjesta.

» Motivi za uključenost države u sport

- Smatra se da razvoj većih sportskih ustanova i organizacija prestižnih sportskih događaja ne samo da povećavaju sportski turizam tokom trajanja događaja (Mules i Faulkner, 1996; Crompton, 1995) već, takođe podržavaju dugoročnu regeneraciju kroz svoj doprinos „novoј viziji“ grada (Roche, 1992).
- Sportski turizam takođe ima mnogo opštiji uticaj na nacionalnu ekonomiju.
- Uticaj Euro96 na ekonomiju Velike Britanije bio je značajan.

» Motivi za uključenost države u sport

- Britanski turistički organi su procijenili da svaki od 250,000 prekookeanskih posjetilaca prosječno potroši £500.
- Finalni glavni motiv za uključivanje države u sport je vjerovanje da internacionalni sportski uspjeh može reflektovati i unaprijediti prestiž države.
- Velike investicije koje su izvršile mnoge bivše komunističke države, posebno DDR i SSSR, pružaju važan dokaz vrijednosti Olimpijskom uspjehu.

» Motivi za uključenost države u sport

- U bivšoj DDR, njeni internacionalni sportisti su bili „diplomate u dresovima“, ali njihov izuzetan uspjeh na Olimpijskom takmičenju je prema tvrdnjama bio baziran na sistematskom doppingu koliko i na ogromnim državnim investicijama u ustanove za treniranje i trenere (Strenk 1980; Franke i Berendonk 1997).
- Međutim, nisu samo bivše komunističke države težile upotrebi sporta za unapređenje prestiža.

» Motivi za uključenost države u sport

- Vlada Kanade, SAD i većine zapadnih Evropskih zemalja investirale su značajno u elitne sportove pokrenute upravo tim istim motivom.
- Nekoliko industrijalizovanih zemalja nije utvrdilo razrađeni sistem javnog finansiranja u identifikovanje elitnih talenata i u razvoj uključujući posebne sportske škole i akademije i čvrsto usmjerenu javnu subvenciju za sportiste.

» Motivi za uključenost države u sport

- Zaista većina zapadnih sistema elitnih sportova su kopije ili barem malo prilagođene verzije Sovjetskog modela nastalog 1960ih.
- Sumarno, države i njihove vlasti postaju uključene u sport iz raznih razloga od kojih je mali broj vezan za stvarno vjerovanje i vrijednosti sporta.

» Motivi za uključenost države u sport

- Države su obično tretirale sport kao pogodan i fleksibilan alat za postizanje vansportskih ciljeva kao što su socijalizacija, poboljšano zdravlje, kreiranje radnih mjesta, urbana regeneracija ili unapređenje nacionalnog prestiža.
- Sporno je pitanje da li su vlade sposobne da tretiraju sport kao bilo šta drugo osim fleksibilnog, visoko profilnog i relativno jeftinog političkog instrumenta.

» Proširenje konteksta sportske politike

- Postepeno povećanje značaja internacionalnog okruženja za domaću politiku govori da moramo da ispitamo kreiranje politike kao **proces dvojnog nivoa** gdje se domaći i internacionalni procesi susreću i utiču jedni na druge.
- **Trend ka internacionalizaciji kreiranja sportske politike** ističe značaj snažnog skupa domaćih političkih učesnika sposobnih za efektivno učestvovanje na internacionalnom nivou i odbranu, ako je potrebno, domaćih interesa i prioriteta.

➤ Proširenje konteksta sportske politike

- Na nesreću, analize domaćih političkih procesa i ravnoteže uticaja između domaćih političara **ne pružaju ubjedljivu sliku.**
- **Na domaćem nivou politički proces za sport je pod snažnim uticajem vlade.**

» Proširenje konteksta sportske politike

- Stalna debata o **globalizaciji političkih procesa** i posljedičnoj potrebi da se pregleda konvencionalni model sportskog političkog procesa, zauzima mjesto unutar u osnovi samostalnih domaćih konteksta sa potrebom da se uzme u obzir sve veći značaj političkih učesnika i eksternih aspekata iza domaćeg političkog sistema.
- Gore predstavljen dokaz pruža djelimičnu podršku stavu.

» Proširenje konteksta sportske politike

- Bilo bi **prilično pogrešno** predložiti da nad brojnim sportovima, fizičkim obrazovanjem i rekreativnim pitanjima država i pojedinačne vlade i dalje zadrže autoritativan položaj koje su nekada imale ili su mogle da drže, imajući na umu generalno opiranje vlasti da postane previše uključena u sport do 1960ih.
- Međutim, pretpostaviti da je **promjenljiva uloga države bila prelazak od centralnosti na marginalnost političkih procesa** bilo bi **pogrešno**.

» Proširenje konteksta sportske politike

- **Država je i dalje centralni politički učesnik** osim što mora da djeluje u sve više složenoj, podijeljenoj i diferenciranoj političkoj okolini.
- Od posebnog je značaja što **resursi individualnih država, koji su u slučaju razvijenih ekonomija značajni,** sada mogu biti uvećani kolektivnim uticajem država koje operišu kroz formalne internacionalne organizacije kao što su EU i neformalne grupacije.

» Proširenje konteksta sportske politike

- Diskusija o sportskoj politici je prešla dug put od dana kada su političari podržavali uključenost vlade u sport uz izvinjenje i pokušavali da propagiraju mit da je sport nekako van normalnog političkog života.
- Sada je jasno prihvaćeno kod svih strana i u svim državama da je sport političko pitanje.
- Takvo shvatanje treba rado dočekati a ne treba ga se plašiti.

➤ Proširenje konteksta sportske politike

- **Aktivnosti koje su ignorisane u političkim interesima** tretirane su tako samo jer su nevažne za društveni život.
- **Sport je sve više u centru života mnogih ljudi** kao izvor identiteta, ličnog zadovoljstva i blagostanja, i zaposlenja i prihoda.

» Proširenje konteksta sportske politike

- Oni koje zanima budućnost sporta zbog toga treba da pozdrave njegov politički profil jer postoje brojna ključna pitanja koja će zahtijevati političke aktivnosti za rješavanje uključujući jednakost u pristupu sportskim prilikama, uravnoteženje interesa sportskih medija sa interesima gledaoca, i održavanje visokih etičkih standarda u sportu.

➤ Adekvatna literatura

- Nabrojane internet prezentacije su korisne kao polazne osnove za prikupljanje naprednih informacija vezanih za danas obrađenu problematiku:
  - Penney, D. and Evans, J. (1999) *Politics, Policy and Practice in Physical Education*. London: E. & F.N.Spon.
  - Houlihan, B. (1997) *Sport, Policy and Politics: A Comparative Analysis*. London: Routledge.
  - Hylton, K., Bramham, P. and Nesti, M. (2001) *Sports Development: Policy, Process and Practice*. London: Routledge.

Hvala na pažnji!

